

Nr 5.

Av herr **Bengtsson** i Norup m. fl., om höjning av anslaget till stipendier åt elever vid folkhögskolor.

Vid föregående riksdag detta år väcktes av herr Lundgren i Vendelsberg m. fl. motion om höjning av anslaget till stipendier åt elever vid folkhögskolor. Enär riksdagen då icke medhann att behandla denna motion, tillåta sig undertecknade att nu i ämnet väcka ny motion med åberopande i huvudsak av samma skäl för framställningen, som av föregående motionärer i ämnet anfördes.

Med anledning av en framställning från Kungl. Maj:t beslöt riksdagen 1912 en höjning av anslaget till stipendier åt elever vid statsunderstödda folkhögskolor från 35,000 kronor till 80,000 kronor. I motiveringen för denna ökning framhölls, dels att stipendiebeloppen, efterhand som elevantalet vid skolorna vuxit, blivit så små, att de ej kunde anses lämna någon avsevärd hjälp till folkhögskolekursens genomgående, dels att folkhögskolorna i avseende på stipendier åt sina elever ej borde vara sämre ställda än lantmannaskolorna och de kvinnliga lant-hushållsskolorna. Genom beslut av riksdagen 1911 hade nämligen fastställts sådana bestämmelser om stipendier åt elever, att obemedlade elever, som bevistade kurser av minst 5 månaders längd, skulle kunna erhålla ett understöd av 125 kronor och mindre bemedlade 75 kronor, medan vid tre-månaders-kurser, d. v. s. de kvinnliga lant-hushållsskolorna, understöden skulle utgöra respektive 75 kronor och 45 kronor.

Med beaktande av detta likställighetskrav beslöt riksdagen 1912 ovannämnda förhöjning i folkhögskolornas stipendieanslag. I den på grundval av riksdagens skrivelse utfärdade kungl. kungörelsen angående anslag till stipendier åt folkhögskoleelever den 23 september 1912 äro ock stipendiernas maximibelopp fastställda enligt nyssnämnda beräkningsgrund.

Det har emellertid visat sig, att denna tillökning i stipendie-
Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 4 saml. 2 häft. (Nr 5—7.)

anslaget ej varit tillräcklig för att ens under första året medgiva utdelning av understöd till dessa belopp.

Enligt uppgifter, som lämnats av statens folkhögskoleinspektör, ansökte under vinterkursen 1912—13 sammanlagt 830 folkhögskoleelever om stipendium av statsmedel. Dessa utgjorde ungefär hälften av hela elevantalet, som uppgick till 1,653. Av de stipendiesökande uppgavos genom respektive skolstyrelser 521 såsom obemedlade och 309 såsom mindre bemedlade. Samtliga ansökningar voro bestyrkta av kommunal förtroendeman i sökandens hemort eller av vederbörande församlingspastor. Det för alla tillhoppa begärda understödsbeloppet uppgick till 84,660 kronor, således mer än hela det för både vinter- och sommarkurser avsedda anslaget. I enlighet med folkhögskoleinspektörens förslag blefvo av Kungl. Maj:t 31 av dessa sökande underkända, en del såsom minderåriga, andra såsom icke behövande. Därjämte nedflyttades 67 från obemedlade till mindre bemedlade, så att uppdelningen mellan dessa bägge grupper blev 454 och 345. Summan av de stipendieberättigade blev sålunda 799. Medelbeloppet för varje stipendium kunde dock ej sättas högre än till 90 kronor för obemedlade och 50 kronor för mindre bemedlade i stället för av de sökande begärda och i de flesta fall väl även förväntade 125 eller 75 kronor.

Lika ogynnsamt ställde sig förhållandena för de kvinnliga sommarkursernas räkning. Av 1,097 elever vid dessa sökte 512, alltså inemot 47 procent, statsunderstöd, därav 329 såsom obemedlade och 183 såsom mindre bemedlade. Sedan 27 uteslutits såsom icke behövande och ett antal nedflyttats från den första av nyssnämnda grupper till den andra, återstodo 288 obemedlade och 197 mindre bemedlade, alltså summa 485, vilka av Kungl. Maj:t prövades vara berättigade till stipendium. Åt ett mindre antal av dessa, vilka bevistade kurser av fyra månaders längd, tillerkändes stipendiebelopp av 70 kronor för obemedlade och 40 kronor för mindre bemedlade; för det övervägande flertalet sökande — eleverna vid tre-månaderskurser — blevo andelarna respektive 55 kronor och 33 kronor, i stället för de påräknade 75 eller 45 kronor. Ja, vid trenne skolor, vilkas kvinnliga kurser pågå under hösten, och för vilkas del ett icke på förhand beräkneligt belopp måst reserveras, uppgingo stipendierna ej till mer än 37 kronor för obemedlade och 22 kronor för mindre bemedlade.

Enligt folkhögskoleinspektörens beräkning hade, därest de till understöd berättigade folkhögskoleeleverna skulle erhållit fulla stipendiebelopp, behöfts en anslagssumma av 112,100 kronor, alltså 32,100 kronor mera, än som nu är för ändamålet beviljat.

Givetvis har det på många håll varit en stor besvikelse, på vilken man ej varit beredd, att stipendierna ej ens under första året efter anslaget förhöjning kunde utgå med de högsta beloppen. Vid en och annan skola, där man gjort sig säker räkning därpå och följaktligen till de medellösa eleverna utlovat fulla stipendier, har man också nödgats söka på privat väg anskaffa det felande beloppet för att ej vålla de behövande alltför stora svårigheter eller svika i annonser eller prospekt givna löften.

Möjligt är, att under det gångna året, det första, då det höjda stipendieanslaget stod till buds, hoppet om ett jämförelsevis betydligt understöd lockat ett större antal obemedlade elever till folkhögskolorna än eljest varit fallet. Men å andra sidan är det visst, att folkhögskolorna årligen hämta en mycket stor del av sina lärjungar från sådana befolkningslager: småbonde- och arbetarfolket, för vilka bekostandet av en folkhögskolekurs är en uppoffring, som endast möjliggöres genom understöd från det allmänna. Det må väl anses vara en viktig angelägenhet, att staten för utbildande av goda och samhällsnyttiga medborgare i görligaste mån tillmötesgår detta behov av kunskaper hos dem, som eljest skulle vara utestängda från förvärvande av sådana.

Dessa synpunkter blevo under denna frågas behandling vid 1912 års riksdag så kraftigt framhållna, att vidare ordande för desamma nu torde vara överflödigt, helst ingen därunder påstått, att de då fastställda stipendiebeloppen äro för höga. Denna motion avser också endast ett fullföljande av vad riksdagen vid ärendets föregående behandling åsyftat.

Till en jämförelse med våra förhållanden i detta hänseende torde emellertid böra erinras därom, att den danska staten till stipendier åt folkhögskole- och lantmannaskoleelever under gemensam rubrik beviljar ett årligt belopp av 350,000 kronor, och att av dessa, enligt uppgift från den danska folkhögskoleinspektören, 262,064 kronor under sistlidet år tilldelats behövande elever vid folkhögskolorna.

Såsom bekant beslöt föregående riksdag detta år på grund av därom väckt motion att höja anslaget till understöd åt elever vid lantmannaskolor, lantbruksskolor och kvinnliga lantbruksskolor med 30,000 kronor eller från 70,000 till 100,000 kronor. En motsvarande höjning för folkhögskoleelevernas räkning måste synas så mycket mera berättigad, som ej blott antalet i dess helhet av sistnämnda slagets elever utan även antalet understödssökande är större än vad förhållandet är beträffande eleverna vid jordbruksundervisningsanstalterna.

På grund av det sålunda anförda få vi hemställa,

att riksdagen ville besluta höja det under åttonde huvudtiteln å ordinarie stat uppförda anslaget till stipendier åt medellösa och mindre bemedlade elever vid landets folkhögskolor med 30,000 kronor eller från 80,000 kronor till 110,000 kronor.

Stockholm den 25 maj 1914.

Sv. Bengtsson
i Norup.

Bernh. Eriksson.

J. P. Jespersen.

Sven Linders.

S. Welin.

Johan Olofsson.
